

BIJLAGE 1: Taxonomie breedbandtoepassingen

Toepassingen, behoeften, modellen voor breedband in cultuur

Een onderzoeksproject voor Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media,
Vlaamse Gemeenschap

Opdrachtgever:
Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media
van de Vlaamse Gemeenschap

Opdrachtnemer:
IBBT-SMIT (Studies on Media Information and
Telecommunication - VUB)

Onderaannemers:
IBBT-MICT (Onderzoeksgroep Media en ICT - UGent)
TNO-ICT (Information and Communtation Technology - Delft)

Inhoud

Inleiding	3
1. Taxonomie	4
1.1 Doelstellingen	4
1.2 De betekenis in het culturele landschap	6
1.3 Taxonomie: doelstelling en betekenis	8
2. Breedbandtoepassingen voor Cultuur: de Cases	9
2.1 Algemene bespreking	9
2.2 Voorstelling cases	14
2.2.1 Montevideo	14
2.2.2 16plus	15
2.2.3 CultuurNet: CultuurDatabank en Cultuurweb	16
2.2.4 Ancienne Belgique	17
2.2.5 De Waag	18
2.2.6 De Balie: The Living Archive	20
2.2.7 V2_	21
2.2.8 Vlaamse Kunst Collectie	22
2.2.9 Iedereen Leest	23
2.2.10 Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid	24
2.2.11 Birth of TV	25
2.2.12 Rijksmuseum	26
2.2.13 Eventful	27
2.2.14 Erf-goed.be	28
2.2.15 de Singel	29
2.2.16 Het Geheugen van Nederland (Koninklijke Bibliotheek)	30
2.2.17 3voor12 (VPRO)	31
Bronnen	33

Inleiding

In deze bijlage wordt een overzicht gegeven van de taxonomie die in hoofdstuk IV van het eindrapport de basis vormde voor de selectie van de breedbandcases. De lijst van cases waaruit uiteindelijk een aantal gevallen werden geselecteerd voor het eindrapport komt hier eveneens aan bod.

In WP1 werd op basis van de literatuur inderdaad eerst een taxonomie opgesteld. Binnen deze taxonomie werden vervolgens een aantal interessante breedband-cases geplaatst. Zo kwamen de onderzoekers tot een longlist. Uit deze longlist werden vervolgens enkele cases geselecteerd die dan aanvullend werden geanalyseerd. Deze analyse gebeurde aan de hand van literatuur en interviews met verantwoordelijken van de onderzochte cases.

1. Taxonomie

Uiteraard is het niet evident om uit de bestaande initiatieven een aantal cases te selecteren die inzichten inzake breedband kunnen aanreiken. Vele culturele instellingen in binnen- en buitenland zijn vandaag reeds actief in de digitale wereld, wat het aantal boeiende cases heel uitgebreid maakt. Daarnaast evolueert het culturele veld ook enorm snel wat betreft technische en inhoudelijke aspecten met betrekking tot breedbandtoepassingen. Om toch enige structuur en rode draad doorheen het totale aanbod te houden en relevante, representatieve initiatieven te kunnen selecteren, stellen we een taxonomie op. Op basis hiervan krijgen we een bredere, houdbare en overzichtelijke reeks categorieën die het domein 'breedband en cultuur' enigszins structureren en waarbinnen de cases kunnen geplaatst worden.

Wel dienen we ons er van bewust te zijn dat deze taxonomie geen keurslijf mag worden. Een wezenlijk kenmerk van e-cultuur is net dat de grenzen tussen de verschillende mogelijkheden en doelstellingen vager worden. Een taxonomie kan dus een handig werkinstrument zijn om cases aan te duiden maar tegelijkertijd zal elke geselecteerde case de grenzen van een taxonomie in vraag stellen.

1.1. Doelstellingen

Gezien de aandacht in dit onderzoek uitgaat naar het gebruik van breedband door culturele instellingen, spreekt het voor zich dat de focus bij het opstellen van een taxonomie en de selectie van cases in de eerste plaats moet uitgaan naar **de doelstellingen** die de instellingen met breedband en breedbandtoepassingen willen bereiken. Aan de hand van deze doelen kunnen we al een eerste opdeling in het landschap van de cultuurhuizen maken. Voor verschillende instellingen kunnen de doelstellingen evenwel behoorlijk uiteenlopend zijn. Afhankelijk van de plaats in het maatschappelijke veld, de aard van het cultuurproduct en de beschikbaarheid van middelen zullen culturele actoren immers andere doelen onderscheiden. Toch kunnen ze o.i. wel worden afgebakend met de begrippen archivering, communicatie, distributie, presentatie en creatie.

De doelstelling om via breedband en breedbandtoepassingen content te **archiveren**, slaat op het opslaan van digitale en gedigitaliseerde (voorheen analoge) content in een elektronische database, gestructureerd aan de hand van metadata, inhoud, context, relevantie, etc. en dat best op gestandaardiseerde wijze over sectoren en instellingen heen. Hoe een dergelijke database gestructureerd dient te worden, is vandaag echter onderwerp van debat. Sommigen durven hier opteren voor het uitdenken van taxonomieën door professionals en andere laten dit structureren liever over aan de eindgebruiker. Een combinatie van beide wordt evenwel ook vaak als oplossing voor het beschrijven van data aangehaald.

Een tweede doelstelling waarvoor ICT kunnen worden ingeschakeld, is de **communicatie** die zich zowel binnen de muren van de instellingen als daarbuiten afspeelt. Hieronder kunnen we het communiceren tussen collega's, instellingen, kunstenaars en publiek verstaan. Dit kan gaan van point-to-point over point-to-many tot many-to-many communicatie via de website van de instelling. Mensen overtuigen om te participeren of het louter informeren (kalenders, agenda, ...) over bestaande of toekomstige praktijken kan als vanzelfsprekend onderwerp van deze communicatie zijn. Ook het uitwisselen van meningen, visies, vragen, e.d. kunnen hieronder worden geclassificeerd.

Ten derde kan een overkoepelend doel van breedbandimplementatie ook het **distribueren** van culturele inhouden zijn. Hieronder kunnen we de overdracht van culturele content naar cultuurparticipanten en culturele instellingen (kunstencentra, musea, festivals, ...) verstaan. Het gaat dus om de manier waarop de cultuurhuizen hun content in handen van de gebruiker krijgen. Dit kan gaan van de meest eenvoudige, kleine data-overdracht tot het versluizen van grote bestanden.

Daarnaast is het ook mogelijk dat culturele instellingen inzake de distributie van culturele inhouden ook samenwerken met instellingen als universiteiten, kunstacademies of andere onderzoekscentra. Het doel om content te distribueren kan dus ook in deze zin worden begrepen. Breedband kan de distributiemogelijkheid van hoog kwalitatief materiaal immers sterk vergemakkelijken en verbeteren, waardoor research en educatie beter ondersteund worden.

Naast archiveren, communicatie en distribueren is **presenteren** een vierde doelstelling die door breedband en breedbandtoepassingen kan worden ondersteund. Het presenteren van culturele inhouden is met de komst van ICT sterk onderhevig aan veranderingen. De huidige cultuurparticipatie en cultuurbeleving is immers steeds meer gebaseerd op connecties in plaats van collecties. Dit wil zeggen dat het noodzakelijk is om in de toekomst ook aandacht te besteden aan het verbinden van verschillende media, disciplines en contexten om een aantrekkelijke presentatie van cultuurgoederen te bewerkstelligen. Het multimediaal, multidisciplinair en gecontextualiseerd presenteren zal de participanten voldoende ruimte, plezier en inzicht aanreiken om zich met betrekking tot de culturele inhoud een beeld (beleving) te (re)construeren, vragen te stellen en/of een eigen visie te ontwikkelen.

Voor de jongere generaties zijn gericht op beleving en het opdoen van uiteenlopende totaal-ervaringen. Voor hen is het dus meer dan aangewezen dat cultuurhuizen zich toeleggen op het inbedden van cultuurproducten in een veel ruimere 'wereld'. Om dit doel te kunnen verwezenlijken zou breedband een belangrijke rol kunnen spelen.

Tot slot kan nog een laatste doelstelling inzake breedbandgebruik gedistilleerd worden. Gezien de toenemende mogelijkheden die door ICT en snel, elektronisch datatransport ontstaan, krijgen creatieve breinen ook de kans om met online kunstcreatie te experimenteren. **Creatie** kan daarom naast de

voorgaande doelstellingen een belangrijk oogmerk van een instelling zijn. Zowel professionele kunstenaars als amateurs kunnen via een breedbandverbinding data uitwisselen en die tot culturele artefacten verwerken. Dit kan bovendien over de grenzen van culturele organisaties heen zodat ook gezamenlijke creaties kunnen ontstaan.

1.2. De betekenis in het culturele landschap

Nu duidelijk is dat we de cases kunnen 'mappen' op basis van de doelstellingen die ze met breedband nastreven, is het zinvol om ook te bekijken welke vorm van e-cultuur in het culturele domein wordt gebruikt. Het is immers noodzakelijk om te kunnen bepalen welke cases in het nastreven van voorvermelde doelen als toonaangevend in hun aard en betekenisvol voor dit onderzoek kunnen beschouwd worden. In het rapport "e-cultuur: van i naar e" (Raad voor Cultuur, 2003) voor het Nederlandse Staatssecretariaat voor Cultuur en Media onderscheidt de Nederlandse Raad voor Cultuur drie aspecten van e-cultuur die hierin een inzicht geven: het instrumenteel gebruik van ICT in bestaande culturele praktijken, culturele innovatie door middel van ICT en de veranderende rol van de culturele sector.

Het eerste aspect is vandaag reeds een algemeen aanvaarde praktijk binnen de culturele sector. Het informatiseringproces van bestaande -voorheen analoge- praktijken zet zich gestaag verder. Een recente studie van de VUB (Nulens et al., 2006) toont bijvoorbeeld aan dat in de bibliotheken het online reserveren en verlengen in de lift zit. In 2002 kon de lezer slechts in 21% van de bibliotheken online reserveren terwijl dat in 2006 al opliep tot 50%. Wat betreft het verlengen van boeken valt dezelfde trend op. In 2002 was dit mogelijk in 19% van de Vlaamse bibliotheken en in 2006 in 41%. Daarnaast worden ook interne processen steeds meer geïnformatiseerd zodat de dagelijkse werking en de dienstverlening zowel voor klant als medewerker vriendelijker wordt. De Raad (2003:14) stelt: *"Musea, archieven, bibliotheken, omroepen, uitgevers en dergelijke, kunnen hun bedrijfsvoering en dienstverlening sneller, beter, efficiënter en soms ook goedkoper maken door informatie te digitaliseren en in digitale vorm aan te bieden."*

Een tweede aspect van e-cultuur, nl. culturele innovatie, verschilt van het voorgaande 'innovatieve' aspect in die zin dat het betrekking heeft op betekenisgeving. Culturele informatie duidt op de mogelijkheden die digitale technologieën bieden op het vlak van culturele vernieuwing, nieuwe inhoud en nieuwe vormen. Deze opportuniteiten zijn volgens de Raad op te delen in drie categorieën (Raad voor Cultuur, 2003:15; Johnson, 1997).

In de eerste categorie ziet de Raad dat ICT informatie afkomstig van verschillende bronnen met elkaar kunnen verbinden. Culturele organisaties kunnen inhoud en informatie immers gemakkelijk met elkaar delen en toegankelijk maken voor verschillende gebruikers. Via zoekmachines en hyperlinks wordt culturele content met elkaar in verband gebracht en krijgt de gebruiker de inhoud te zien in uiteenlopende en nieuwe contexten. De informatie die in het analoge tijdperk overal te lande verspreid

zat, kan dus nu aan elkaar en aan de gebruiker worden gekoppeld. Kennis en collecties worden met andere woorden op een meer verregerende wijze gecontextualiseerde, wat culturele organisaties een enorm potentieel in het aantrekken van cultuurparticipanten aanreikt.

Een tweede categorie mogelijkheden van digitale technologieën inzake culturele innovatie schuilt in de creatie van cross-overs tussen disciplines enerzijds en tussen presentatievormen anderzijds. Doordat vele sectoren en disciplines d.m.v. ICT dezelfde taal hanteren, hebben ze vandaag de dag immers meer dan ooit de kans om hun overeenkomsten en wederzijds versterkende rol tot uiting te brengen. Hierdoor ontstaan natuurlijk nieuwe vormen van expressie, reflectie en uitwisseling in potentieel eindeloos veel varianten (Raad voor Cultuur, 2003: 15).

Tot slot is er nog een derde categorie opportuniteiten die zich met de komst van breedband en ICT aandient en die richtinggevend is voor de selectie van cases van bijzondere aard. Het betreft mediumspectifieke innovatie in het digitale domein. Deze vernieuwing draait volgens de Raad (Raad voor Cultuur, 2003: 15) om: *“het ontstaan van vormen van expressie, uitwisseling en reflectie die buiten het digitale domein niet zouden kunnen bestaan. Hierbij worden de kenmerken van het digitale domein ten volle benut en de grens van de afzonderlijke media bewust opgezocht en opgerekt.”* Concreet betekent dit dat het cultuurgoed in de digitale wereld het leven ziet en de beleving inherent verbonden is met het virtuele. Gebruikers krijgen een multimedia-ervaring die in de reële wereld niet op dezelfde manier is te reconstrueren. ‘Webart’ en virtuele spelvormen als ‘Second World’ zijn hier sprekende voorbeelden van.

Naast informatisering en culturele innovatie ziet de Raad tenslotte nog een laatste vorm van e-cultuur. De dynamiek van e-cultuur ligt niet enkel in de manier waarop breedbandtoepassingen leiden tot informatisering of andere vormen van cultuur. Hij is ook terug te vinden in de veranderende aard van culturele organisaties. Door van nieuwe technologieën gebruik te maken, transformeren immers de praktijken van de instellingen. Zowel de vaardigheden, de kennis, de organisatievorm als de rol van cultuurhuizen krijgen een andere, nieuwe dimensie die de gekende constellatie tussen instellingen, publiek en kunstenaar zal doen wijzigen. E-cultuur wordt een ‘andere’ manier van denken, doen en waarnemen (Raad voor Cultuur 2003: 16). In die zin kan geconcludeerd worden dat e-cultuur in deze context kan leiden tot ‘institutionele’ veranderingen.

Opmerkelijk aan deze evolutie inzake de rol van instellingen is dat elke cultuurhuis zich steeds meer als intermediaire organisatie zal gedragen. In de netwerksamenleving bestaan de culturele organisaties niet meer als begin of eindstation, maar spelen ze een rol als gids, aggregator en platform voor interactie (Boon, 2006). Vooral deze laatste is voor de spelers in het culturele landschap nieuw. ICT’s kunnen immers online contact tussen content en consumenten (onderling) faciliteren en zo de beleving van cultuur completer maken. Cultuur beleven betekent vandaag niet enkel meer cultuur bekijken, beluisteren of betasten. Het betekent ook erover praten, discussiëren, doen. Dit wordt technisch mogelijk gemaakt door ICT’s en vervult

voor een belangrijke rol in het delen van cultuurbeleving en de actieve participatie aan cultuur. Culturele instellingen zien in deze nieuwe situatie natuurlijk een nieuwe uitdaging omdat duidelijk wordt dat cultuurparticipanten niet langer die passieve ontvangers zijn. Technologie faciliteert immers de mogelijkheid dat ook zij co-creators en gesprekspartners zijn.

De drie gedefinieerde vormen van e-cultuur worden in het verdere verloop van de tekst aangeduid als een gebruik dat (1)instrumenteel, (2)innovatief, (3)institutioneel is.

1.3. Taxonomie: doelstelling en betekenis

Ondertussen is duidelijk dat de mapping van cases zich zal richten op twee centrale assen, nl. doelstellingen en de vorm van e-cultuur. We kunnen dan immers voor elke case nagaan welke doelstellingen er worden nagestreefd en uitklaren in welke mate specifieke maatregelen impact hebben op instrumentele, innovatieve en/of institutionele veranderingen. Onderstaande matrix geeft aan welke velden er op die manier worden gedefinieerd.

Matrix: doelstellingen en vormen van e-cultuur

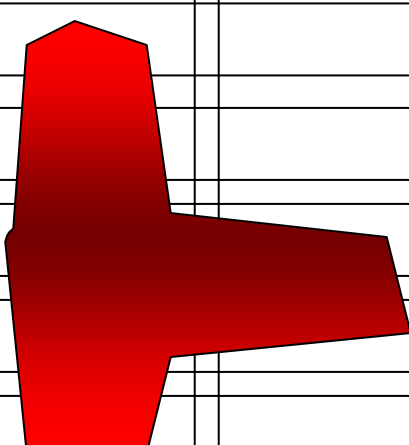
	instrumenteel	innovatief	institutioneel
Archivering			
Communicatie			
Distributie			
Presentatie			
Creatie			

Binnen deze velden kunnen nu we nu cases selecteren die voor dit onderzoek naar breedband en breedbandtoepassingen een meerwaarde betekenen. Het is evident dat één case soms in meerdere velden thuis hoort en dat het dus niet noodzakelijk is om voor elk van de velden een uniek ‘studiesubject’ te

benoemen. Instellingen die actief zijn in het e-cultuurlandschap streven immers steeds meerdere doelstellingen na en zijn vaak exemplarisch voor uiteenlopende vormen van e-cultuur.

In de praktijk zullen cases zich eerder binnen verschillende cellen situeren en zullen deze cellen elkaar ook onderling beïnvloeden. Onderstaand voorbeeld illustreert deze stelling. We gaan uit van een cultuurhuis dat voor zichzelf als belangrijkste rol 'de distributie van kunstwerken' heeft gedefinieerd. In een netwerkcultuur vermengt deze cel zich bijna automatisch met andere cellen. Bovendien wordt door die vermenging de inhoud van de cellen zelf veranderd. Als door de online distributie van een kunstwerk dit kunstwerk zelf verandert heeft dat uiteraard ook gevolgen op de wijze van presentatie en communicatie. In de bespreking van de cases zal deze interdependentie tussen de verschillende cellen duidelijk naar voren komen.

	instrumenteel	innovatief	institutioneel
Archivering			
Communicatie			
Distributie			
Presentatie			
Creatie			

Als de cases zich dan toch situeren over de verschillende gedefinieerde velden heen, wat is dan nog de zin van het gebruik van de geschetste matrix? Zoals eerder gesteld, gaat het vooral om een instrument dat toelaat om enerzijds zowel instrumentele als meer innovatieve vormen van e-cultuur en anderzijds ook verschillende mogelijke doelstellingen binnen het e-cultuur-domein te betrekken in de analyse.

2. Breedbandtoepassingen voor Cultuur

2.1. Algemene bespreking

Binnen deze taxonomie werden aan de hand van deskresearch, literatuurstudie en aanwezige expertise binnen het team cases geselecteerd die binnen de culturele sector toonaangevend zijn. Binnen elk domein van de taxonomie werden cases gezocht die op overtuigende manier de mogelijkheden van breedband in de verf zetten.

Ondanks de aanwezigheid van een aantal belangrijke breedbandprojecten in Vlaanderen (VACF, CultuurNet), komen de geselecteerde cases vooral uit Nederland. Het actieve beleid dat bij onze noorderburen wordt gevoerd, heeft in een aantal jaar tijd vruchten afgeworpen waardoor een belangrijke sprong voorwaarts werd genomen. Ook in andere landen (GB, US) zijn een aantal projecten terug te vinden die voor onze Vlaamse culturele sector inspirerend kunnen werken. Een aantal van hen werd daarom ook in deze selectie opgenomen. Zoals gezegd pogen we in deze eerste fase telkens het project te schetsen en de relevantie voor deze studie te duiden. Samen geven deze cases een goed inzicht in het potentieel van breedband en voeden bijgevolg samen de creatie een gemeenschappelijk referentiekader.

Cases:

Montevideo	Birth – of – TV
16plus	Rijksmuseum.nl
CultuurNet (Cultuurweb/Cultuurdatabank)	Eventful
ABtv	Erf-goed.be
De Waag: ParQ, Imap	Het Paleis – De Singel
De Balie: The Living Archive	International.poetryinternationalweb
V2_	VPRO 3voor12
Vlaamse Kunst Collectie	Fabchannel
Iedereen Leest	Geheugen van Nederland
Beeld en Geluid	

Een korte bespreking van al deze cases is terug te vinden in het volgende hoofdstuk.

De onderstaande cases geven duidelijk aan dat breedbandtoepassingen een belangrijke meerwaarde voor culturele instellingen en hun publiek kunnen betekenen. In onderstaand schema worden de verschillende cases in de taxonomie geplaatst, zodat duidelijk wordt op welke manier zij breedband gebruiken ter

ondersteuning van hun uiteenlopende doelstellingen. Dit betekent niet, zoals eerder al werd gesteld, dat de cel waarin de case werd geplaatst gezien moet worden als een keurslijf. Het plaatsen van een case geeft een indicatie van een belangrijk kenmerk. Deze onderlinge samenhang tussen de verschillende cellen wordt duidelijk aan de hand van enkele voorbeelden:

	instrumenteel	innovatief	institutioneel
Archivering	1	2	3
Communicatie	4	5	6
Distributie	7	8	9
Presentatie	10	11	12
Creatie	13	14	15

1	Montevideo , Beeld en Geluid, 3voor12,
2	Vlaamse Kunst Collectie, Birth, Cultuurnet, Geheugen van Nederland,
3	3voor12, 16+
4	De Singel
5	Cultuurnet
6	Eventful
7	Montevideo , AB.tv, Beeld en Geluid, 3voor12,
8	Vlaamse Kunst Collectie, Birth
9	Erf-goed.be, Parq
10	3voor12, deSingel, Rijksmuseum
11	Geheugen van Nederland, Imap , 3voor12, iedereen leest
12	Iedereen Leest
13	
14	Imap , V2_
15	The Living Archive (De Balie)

Binnen Cel 1, het instrumenteel gebruik van ICT voor archivering, werden ondermeer Montevideo, Beeld en Geluid en 3voor12 geplaatst. Binnen deze cases worden inderdaad ICT gebruikt om het archiveringsproces

sneller, beter en efficiënter te laten verlopen, in de vorm van digitale archivering. Zoals reeds eerder gesteld zijn er uiteraard verschillende links aan te duiden met andere cellen. Het is immers een wenzenlijk kenmerk van e-cultuur dat de doelstellingen in de nieuwe netwerkcultuur steeds meer met elkaar verweven gaan zijn. Zo is in het geval van Montevideo de archivering verbonden met de creatie. Het Nederlandse Instituut voor Mediakunst, Montevideo, heeft als één van haar kerntaken de archivering van mediakunst gedefinieerd. Nu is archivering binnen elke cultuurvorm een verhaal op zich. Het digitaal archiveren van een muziek-LP is iets anders dan het archiveren van een CD. In het eerste geval wordt de inhoud als het ware herschreven, in het tweede geval gecopieerd. Binnen de beeldende kunsten gaat digitale archivering dikwijls om het bewaren van een digitale registratie van een fysiek werk. Archivering binnen de podiumkunsten, het archiveren van een captatie van een werk, kan op dezelfde manier geïnterpreteerd worden als een document van een oorspronkelijke creatie (De Wit & Esmans, 2006: 33; Nulens, 2007: 80; Pokumon, 2007). Voor Montevideo betekent het archiveren van mediakunst aldus ook dikwijls een hertaling van inhoud of een hertaling van de creatie.

De archiveringsdoelstelling binnen de verschillende cases is nauw verwant met Cel 7, de distributie van content. Hoewel archivering dikwijls in het teken staat van 'het bewaren op zich' voor wetenschappelijke en kunst-historische doeleinden, wordt digitale content ook gearhiveerd met de bedoeling die content dan te gaan verspreiden. Opnieuw ziet Montevideo dit als één van haar kerntaken. In het geval van mediakunst roept deze distributie echter heel wat vragen op. Een klassieke verspreiding van mediakunst via een DVD naar een professionele setting (museum, festival, enz.) is op zich geen probleem. Maar als de distributie verbreed wordt naar thuisgebruik en naar online verspreiding wordt de aard van het kunstwerk en de aard van de beleving grondig beïnvloed. Op de eerste plaats verplicht een online verspreiding van mediakunst de aanbieder tot het sluiten van compromissen op het vlak van kwaliteit. De beschikbare breedband is immers niet oneindig, noch aan de aanbodzijde noch aan de gebruikerszijde. In de context van mediakunst betekent dit compromis echter dat het artefact zelf verandert. Op de tweede plaats zal de gebruiker het kunstwerk op een totaal andere manier beleven dan in de context van een museum, een galerij of een kunstenfestival. De presentatiewijze is met andere woorden compleet anders. De linken tussen de verschillende cellen zijn hier dus duidelijk aanwezig, in dit geval de link met Cel 10 presentatie en Cel 13 creatie. Maar ook de relaties tussen het instrumentele, innovatieve en institutionele zijn aanwezig. Via een online distributie van content kunne immers innovatieve links gemaakt worden over de content pakketten heen (Cel 8). Bovendien kunnen kunstenaars indien ze dat wensen voorbij de klassieke distributeurs gaan, zich rechtstreeks naar een publiek richten en daarbij de klassieke institutionele rolverdeling in vraag stellen (Cel 9).

Cel 4, 5 en 6 hebben betrekking op het gebruik van ICT voor de communicatie. Er zijn heel wat voorbeelden te vinden in Vlaanderen van cultuurhuizen die op een uitstekende wijze ICT inschakelen in hun communicatiemix. Ook inzake innovatieve communicatie-initiatieven kunnen we binnen de Vlaamse grenzen blijven. De Vlaamse cultuurdatabank brengt data van verschillende cultuurvormen en diverse locaties samen en verspreidt deze informatie via verschillende systemen (online, offline, via gebundelde pakketten, via

zoeksystemen, enz.). Een initiatief inzake cultuurcommunicatie dat de rolverdeling in vraag stelt is Eventful. Bij deze applicatie zorgen de gebruikers zelf voor de communicatie van en rond een bepaald cultureel evenement. Uiteraard zijn ook binnen deze communicatielaag binnen de taxonomie links met andere cellen aanwezig. De communicatie kan immers op elk moment gekoppeld worden aan content. Deze content kan komen van digitale archieven (eerste laag taxonomie), dient uiteraard gedistribueerd te worden (derde laag), wordt op een bepaalde manier gepresenteerd (viedre laag) en kan eventueel gemoduleerd worden door de gebruiker (creatie-laag).

Uit de bovenstaande lijst van cases werden er een aantal geselecteerd die we op een meer diepgaande wijze bespreken (zie eindrapport: hoofdstuk IV). Deze bespreking moet gezien worden in het licht van de belangrijkste doelstelling van deze studie, nl. de ontwikkeling van mogelijke breedbandmodellen. De cases worden geanalyseerd aan de hand van beschikbare literatuur en interviews met betrokken actoren.

2.2. Voorstelling cases

2.2.1. Montevideo

“Het Nederlands Instituut voor Mediakunst, Montevideo/Time Based Arts heeft zich de opdracht gesteld een vrije ontwikkeling, toepassing, verspreiding van en reflectie op nieuwe technologieën binnen de beeldende kunst te bevorderen. Het Nederlands Instituut voor Mediakunst ondersteunt de mediakunst op drie kerngebieden: presentatie, onderzoek en conservering en biedt via faciliteiten een uitgebreide dienstverlening voor kunstenaars en kunstinstellingen. Hierbij horen ook educatieve programma's die voor alle activiteiten ontwikkeld worden (Montevideo, 2007).”

Montevideo www.montevideo.nl kan in het kader van breedband en cultuur op twee domeinen als toonaangevend worden beschouwd. Binnen Montevideo wordt de belangrijkste taak omschreven als: *“Distribueren en conserveren van videokunst”* (Wielkens, 2007).

Montevideo valt enerzijds vooral op omwille van de inschakeling van breedband met het oog op de realisatie van doelstellingen op instrumenteel niveau. Wat betreft de archivering laat de instelling immers zien dat het mogelijk is om videokunstwerken te digitaliseren. Het cultuurhuis is er vandaag van overtuigd dat die video's in de beste omstandigheden op 'hard disk' moeten en dat het beeldmateriaal moet beschreven worden met metadata en rijk contextmateriaal.

Montevideo heeft anderzijds begrepen dat hun collectie, bewaard op een server en toegankelijk via breedband, naar een veel groter publiek kan ontsloten worden. Ze wensen immers ook studenten van kunstacademies of researcher direct toegang tot de content te geven. Geïnteresseerden hoeven dan niet meer naar de fysieke instelling te komen om een werk te raadplegen. Ook het transport van data naar andere culturele instellingen of organisaties (vb festivals) is binnen Montevideo dus een werkpunt.

2.2.2. 16plus

Met de webstek www.16plus.be creëert de openbare omroep een digitale ruimte waar jongeren hun eigen creaties kunnen posten en die van anderen kunnen beoordelen. Voor de productie van die content worden op de site verschillende programma's ter beschikking gesteld om beeld-, geluid-, en tekstmateriaal te bewerken en zijn er ook links naar sites met rechtenvrije muziek. De zelfgemaakte content die uit het gebruik van digitale media tot stand komt, verschijnt na controle door de redactie op de website. Vanaf dan kan alles door elke bezoeker van 16+ worden bekeken (Boon, 2006).

QuickTime™ and a
TIFF (ongecomprimeerd) decompressor
are needed to see this picture.

16+ kan in het kader van breedband en cultuur vooral op één domein als toonaangevend worden beschouwd: creatie en distributie met institutionele implicaties.

Jongeren kunnen zelf creëren en doorbreken daarmee het alleenrecht van instellingen als producenten en distributeurs van culturele content. Op 16plus krijgen jongeren immers de kans om zelf met nieuwe technologieën aan de slag te gaan en te experimenteren met online applicaties. Bovendien worden hun creaties nog bekeken door bezoekers van de website waardoor ook de rol van distributeur veel dichterbij de 'kunstenaar' ligt. Hoewel er nog steeds een redactionele tussenkomst m.b.t. de content is voorzien (soort van censuur), beslissen de jongeren doorgaans zelf wat wordt getoond en wat niet.

2.2.3. CultuurNet: CultuurDatabank en Cultuurweb

CultuurNet Vlaanderen www.cultuurnet.be heeft als prioritaire opdracht de realisatie van een CultuurDatabank en een cultuursite voor Vlaanderen. De doelstelling van dit omvangrijke project wordt als volgt gedefinieerd (CultuurNet 2007a): *“Wie op zoek is naar culturele informatie (of andere diensten), moet die meteen en makkelijk kunnen vinden: op een innovatieve Vlaamse cultuursite die CultuurNet Vlaanderen zelf ontwikkelt, maar ook op vele andere sites en via vele andere kanalen.”* Om dit te bewerkstelligen was en is er nood aan de ontwikkeling van een databank als bron van informatie en dataleverancier voor deze kanalen. Vandaag finaliseert CultuurNet Vlaanderen deze CultuurDatabank als een technisch platform en instrumentarium dat diverse functionaliteiten (agendamodule, zoekmotor,...) aanbiedt en basisinformatie over het culturele aanbod in Vlaanderen opslaat en uitwisselt CultuurNet (CultuurNet, 2007b).

Cultuurnet is relevant voor het onderzoek 'Breedband en Cultuur' en dat vooral op twee domeinen: communicatie en archivering op innovatief niveau.

Cultuurnet creëerde de Cultuurdatabank en Cultuurweb, een online-database en agenda, die worden samengesteld door middel van de input van meerdere instellingen. Door de samenwerking tussen organisaties gebeurt de communicatie op grote schaal en over de grenzen van de verschillende cultuurhuizen heen. Voor het eerst wordt er in Vlaanderen wat betreft cultuurcommunicatie op dergelijk grote schaal samengewerkt. Via de site poogt CultuurNet Vlaanderen een maximale ontsluiting van te realiseren en dat door middel van actieve bemiddeling bij sectorale steunpunten, 13 steunpunten, lokale besturen, media, etc. De contentverzameling voor dit project gebeurt deels via de uitwisseling van informatie tussen bestaande databanken en deels ook via rechtstreekse decentrale invoer in de CultuurDatabank (CultuurNet 2007). Dit alles impliceert natuurlijk dat instellingen kunnen samenwerken en belangrijke investeringen kunnen doen in het afstemmen van metadata opdat archivering en opvragen van data mogelijk wordt.

2.2.4. Ancienne Belgique

De Ancienne Belgique www.abconcerts.be is een Brussels cultuurhuis dat gedigitaliseerde cultuurproducten op meer diverse, toegankelijke en stimulerende wijze naar de (potentiële) participant brengt. Sinds kort capteert het een deel van de muziekconcerten en stelt deze op de website 'on demand' via streaming video ter beschikking. De concerten kunnen af en toe zelfs rechtstreeks gevolgd worden door middel van livestream. De AB streeft ernaar om via deze weg meer mensen te laten genieten van muziek. Diegenen die geen ticket hebben, in het buitenland verblijven of gewoon liever vanuit een vertrouwde omgeving cultuur beleven, komen zo aan hun trekken. Bovendien kan de toevallige bezoeker van dit alles proeven en dat zonder (extra) kosten. Je kan bovendien ook online naar ABRadio luisteren, tickets bestellen, blogs lezen, etc. (Boon, 2006).

Ancienne Belgique kan in het kader van breedband en cultuur vooral op één domein als toonaangevend worden beschouwd, nl. distributie op instrumenteel niveau. De culturele organisatie investeerde in registratie- en bewaarmateriaal en expertise om concerten te streamen. De activiteiten die zich in het fysieke cultuurhuis afspelen, vinden dus ook via het Internet de weg naar de cultuurparticipant. ABtv laat zien dat breedband een verlengde van de fysieke organisatie kan zijn. Het is een eenvoudig en duidelijk voorbeeld van wat breedband voor zowel gebruiker, artiest als organisatie kan betekenen. Welke technologieën voor het verspreiden van deze content worden aangewend is voor dit onderzoek uitermate relevant.

2.2.5. De Waag

QUICK TITLES TIFF (ongecomprimeerde are needed to see

Waag Society, www.waag.org is de naam van een stichting die in 1994 van start ging onder de naam 'Maatschappij voor oude en nieuwe Media' (De Waag, 2007).

De Maatschappij had als doelstelling nieuwe media beschikbaar te maken voor doelgroepen die moeilijk toegang hadden tot internet en computers en zo hun levensvreugde te vergroten. Het medialab ontwikkelde zich al gauw tot een avant-gardistische denktank en richtte zich ook op de markt. Waag Society groeide uit tot een instelling die zich met name richtte op genetwerkte kunst, zorgtoepassingen en onderwijs (De Waag, 2007). Daarnaast besteedde de organisatie aandacht aan internet-gerelateerde issues als bandbreedte en auteursrecht. Inmiddels is Waag Society uitgegroeid tot een erkend kennisinstituut waar naast onderzoek en ontwikkeling ook ruimte is voor experiment met nieuwe technologie en kunst en cultuur. Partners komen uit alle maatschappelijke geledingen, van de Universiteit van Amsterdam tot KPN (De Waag, 2007). Een aantal innovatieve projecten die door De Waag en partners werden ontwikkeld zijn Parq en Imap.

ParQ is een mobiele media toepassing om media mee te delen. Het laat de gebruikers toe om in een park met elkaar te interageren door virtuele boodschappen achter te laten. Na het installeren van de ParQ applicatie op een mobiele telefoon kunnen bezoekers van het park immers berichten ophalen en versturen. Mensen kunnen op die manier met elkaar in contact komen en communiceren omtrent locaties en gedeelde interesses. Een tagging systeem zorgt ervoor dat bezoekers hun eigen berichten kunnen benoemen en dat anderen hun berichten kunnen vinden. Bovendien is er een realtime overzicht van alle getaggede media te zien op een scherm in het park, waardoor de verschillende media gemakkelijker toegankelijk zijn. ParQ is echter geen soort MSN dat toelaat om draadloos op het Internet te chatten. Het laat enkel een eerder uitgestelde interactie toe (De Waag, 2007b).

ParQ kan in het kader van breedband en cultuur vooral op één domein als toonaangevend worden beschouwd, nl. distributie met implicaties op institutioneel niveau. De bezoekers van het park kunnen met de applicaties in het ParQ-project zelf content distribueren via het draadloze netwerk aan de hand van hun eigen, weliswaar met bluetooth voorziene, telefoontoestel. Hiermee doorbreken de architecten van het project de rol van instelling als doorgeefluik van informatie. Participanten worden zelf creator, distributeur en archivaris. Dit laatste wordt mogelijk gemaakt door aan de content van anderen tags toe te voegen. In zekere zin is het project dus ook voorbeeld van het op institutioneel vlak doorbreken van de archivering van content.

I-MAP is een performance die tot stand kwam door de samenwerking tussen Nederlandse, Griekse, Bulgaarse en Duitse partners. De performance vond plaats op een en dezelfde dag in september en dat in

Athene, Sofia en Amsterdam. Het doel van dit project was bijdragen aan het onderzoek en de analyse van nieuwe media technologieën bij performances. In de performance worden videobeelden (eerder opgenomen straatbeelden uit Sofia, Amsterdam en Athene) en live webcambeelden gemixed door de performers die in de drie steden tegelijkertijd optreden. I-map is dus een staaltje van innovatief breedbandgebruik dat toelaat kunstenaars over de landsgrenzen heen te laten samenwerken (De Waag, 2007c).

I-map is relevant voor het onderzoek 'Breedband en Cultuur' en dat vooral op twee domeinen, nl. creatie en presentatie op innovatief niveau. Het project tast de mogelijkheden af die breedband over fysieke grenzen heen kan bewerkstelligen. Op deze manier ontstaan er projecten die in de reële wereld, zonder ICT niet te verwezenlijken zijn. Breedband laat immers toe dat mensen over de hele wereld beelden en audio naar elkaar kunnen doorsturen, ongeacht de plaats waar men zich bevindt. Bovendien zorgt dergelijke samenwerking ook voor een andere vorm van presenteren waarbij elke instelling afzonderlijk een deel van het geheel aanbrengt. Deze case kan zeer inspirerend werken wanneer we in Vlaanderen de mogelijkheden van breedband bespreken en een gemeenschappelijk referentiekader omtrent breedband ontwikkelen. Het project illustreert duidelijk wat de nieuwe mogelijkheden zijn.

2.2.6. De Balie: The Living Archive (www.debalie.nl)

“In The Living Archive onderzoekt De Balie een serie innovatieve methodes om het Nederlandse publiek langs elektronische weg actief en ‘live’ te laten deelnemen aan actuele cultuurprogrammering.” (De Balie, 2007). Hiervoor ontwikkelt de organisatie software om mensen thuis bij de activiteiten te betrekken. Live-uitzendingen (Streaming) kunnen via het Internet worden gevolgd en becommentarieerd door gebruikers. Via onder andere chat, SMS en webcaminterfaces kunnen mensen interageren.

Verder worden ook programmaformats ontwikkeld voor zaalprogramma's en/of installaties op locaties waarbij telkens de bijdragen van mensen thuis kunnen worden verwerkt (De Balie, 2007).

In het project wordt voorts ook bekeken hoe mensen thuis aan lopende discussies kunnen deelnemen door forumtechnologie te verweven met live-programma's. Daarbij zoekt men ook naar manieren om archief- en publicatiefuncties op het internet met live-elementen te verbinden (verregaande contextualisering). Tenslotte wordt onderzoek gedaan naar het samengaan van liveprogrammering op locatie, internet en live-televisie of radio. De combinatie van het interactieve Internet en de massamedia televisie en radioHiermee wordt hier gemaakt. Het interactieve krijgt ook hier weer een plaats via SMS, technieken als i-mode en de derde generatie mobiele telefoons .

The Living Archive kan in het kader van breedband en cultuur vooral op twee domeinen als toonaangevend worden beschouwd, nl. presentatie en creatie met institutionele implicaties. Voor de contextualisering van culturele content wordt in dit project beroep gedaan op de input van participanten. Via het internet kan iedereen die wil participeren aan het debat deelnemen en ontstaat er een synergie tussen de mensen op de fysieke locatie van de culturele activiteit en de 'virtuele' participanten. Internetgebruikers dragen van op verschillende locaties dus ook bij tot de verwezenlijking van de content. In zekere zin zijn ze dus ook creator van hetgeen hoofdzakelijk in de fysieke instelling plaatsvindt. Voorts draagt de input van de verschillende actoren (zowel virtueel als reëel) bij tot de contextualisering en presentatie van wat zich in de instelling voltrekt. Wie commentaar en inhoud aan een discussie toevoegt, is dus creator en draagt bij aan de presentatie van de content.

2.2.7. V2_

V2_, www.V2.nl, is het Instituut voor de instabiele media. Het is een interdisciplinair centrum voor kunst en mediatechnologie in Rotterdam.

V2_ richt zich hoofdzakelijk op onderzoek en ontwikkeling op het gebied van kunst en mediatechnologie. Hiervoor organiseert het presentaties; doet de instelling aan ontwikkeling en onderzoek in het eigen medialab; worden er eigen publicaties uitgegeven en

wordt er een on-line-archief ontwikkeld (V2_, 2007).

V2_ kan in het kader van breedband en cultuur vooral op twee domeinen als toonaangevend worden beschouwd: creatie op innovatief niveau en presentatie op innovatief niveau.

V2_ huisvest verschillende kunstenaars die werken aan projecten omtrent online art. Artiesten kunnen er **creaties** maken die in de reële wereld onbestaande zijn. Dit wil in de eerste plaats zeggen dat er binnen de instelling behoorlijk wat expertise inzake software en software ontwikkeling bestaat. Daarnaast duidt dit ook op de aanwezigheid van een degelijke infrastructuur die dergelijke activiteiten ondersteunt. De projecten zijn immers ook te zien op het internet en bevatten interactieve elementen. De expertise terzake is voor het onderzoek 'Breedband en cultuur' relevant. Ook de samenwerking tussen verschillende instellingen omtrent content en infrastructuur is voor het onderzoek betekenisvol (vb. samenwerking met EncArt omtrent breedband experimenten).

V2_ staat daarnaast voor een benadering op basis van thema's. Men wil objecten eerder in een ruimere maatschappelijke, filosofische, wetenschappelijke of artistieke context plaatsen en op die wijze **presenteren**. Die context wordt uiteindelijk net zo belangrijk als het individuele object (Fouconnier, 2004). Concreet betekent dit volgens Fouconnier: *"De informatie wordt op een specifieke, 'object-georiënteerde' manier in databases opgeslagen – dit betekent dat afzonderlijke items (kunstwerken, activiteiten, personen, beschrijvingen, informatie rond tijd en plaats...) hergebruikt kunnen worden in telkens andere relaties tot andere objecten. Hierdoor ontstaat geen rationeel, geclassificeerd en geordend archief, maar wel een flexibele 'objectenwolk' die vanuit verschillende invalshoeken benaderd en geraadpleegd kan worden. Een breed-thematische zoektocht door het archief is mogelijk, maar ook een gespecialiseerde zoekopdracht naar gedetailleerde technische informatie rond bepaalde kunstwerken."* (Fouconnier, 2004)

2.2.8. Vlaamse Kunst Collectie

De Vlaamse Kunstcollectie, www.vlaamsekunstcollectie.be, is het structurele samenwerkingsverband tussen drie kunsthistorische musea van Vlaanderen: het

Groeningemuseum Brugge, het Museum voor Schone Kunsten Gent en het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen. Met het oog op een goede ontsluiting van hun collecties pogen de instellingen op verschillende vlakken samen te werken. Zowel wat betreft collectieregistratie, tentoonstellingen, wetenschappelijke onderzoek, behoud en beheer, veiligheid, etc. stemmen de cultuurhuizen zich op elkaar af. Dit heeft bijvoorbeeld tot gevolg dat de collecties door middel van het Internet niet meer als afzonderlijke gehelen worden gepresenteerd, maar gezien worden als aanvullende, complementaire verzamelingen waarbij het ene een meerwaarde voor het andere kan betekenen. Niet alleen krijgen de bezoekers daardoor een uniek beeld van de gehele collectie; de fysieke barrières worden door het project ook overwonnen, zodat het culturele aanbod via het Internet voor iedereen toegankelijk wordt. De collectie on-line maakt het dus mogelijk om via de website te zoeken in het patrimonium van de drie huizen die van de Vlaamse Kunstcollectie deel uitmaken (Vlaamse Kunstcollectie, 2007).

De Vlaamse Kunst Collectie kan in het kader van breedband en cultuur vooral op één domein als toonaangevend worden beschouwd, nl. distributie en presentatie op innovatief niveau. Het webplatform VKC is een samenwerking tussen verschillende culturele instellingen die gezamenlijk hun content **verspreiden**. Dit heeft logischerwijs implicaties op technisch, organisatorisch en financieel vlak. Zo lijkt het noodzakelijk dat de instellingen afspraken maken inzake het benoemen van hun content (metadata), het onderhouden van de infrastructuur, etc. De content van de verschillende instellingen samen vormt voor de bezoeker een mooi geheel dat de synergie tussen de collecties in de verf zet. Wat betreft de meerwaarde voor de **presentatie** van de collectie zit de VKC dus op het goede spoor. De VKC geeft duidelijk aan dat breedband een belangrijke betekenis heeft voor de presentatie en distributie van content. Door het verbinden van data (via metadata) kunnen collecties als een geheel verspreiden en presenteren.

2.2.9. Iedereen Leest

Iedereen Leest, www.iedereenleest.be, is een website met leestips van en voor lezers. Met deze site wil de organisatie achter Iedereen Leest, Stichting Lezen, mensen over een boek laten vertellen. Bij Iedereen Leest is men er van overtuigd dat een vriend of collega immers

beter kan overtuigen dan een boekrecensie of een bestsellerlijst. Via nieuwe media als podcasts, comment en een forum wil de organisatie het publiek ook steeds meer aan het culturele debat laten deelnemen en mensen een plaats geven om over boeken te praten. Op die manier wordt het debat over boeken niet enkel via de traditionele media (recensies, literaire bijdrages, tijdschriften, ...) gevoerd, maar komt het ook op bottom-up, via de site aan bod. Bovendien werkt Stichting Lezen in dit project ook samen met meer traditionele media waardoor (potentiële) lezers op meerdere plaatsen met boeken in contact komen. Het hele jaar door worden lezers en in het bijzonder lezende treinreizigers bijvoorbeeld verrast met leestips in Metro en op Radio 1 (Iedereen Leest, 2007). Bepaalde fragmenten die omtrent boeken op Radio 1 te horen zijn, verschijnen daarenboven ook op de site van Radio 1, wat de synergie tussen de uiteenlopende media enkel versterkt.

Iedereen Leest is relevant voor het onderzoek 'Breedband en Cultuur' en dat vooral op twee domeinen, nl. presentatie op innovatief niveau en met impact op institutioneel vlak. Door een **samenwerking** met verschillende mediapartners (Radio 1 en Metro) wordt de content op het internet samengesteld of krijgt Iedereen Leest op meerdere platformen een forum. Radio 1 zorgt specifiek voor de podcasts, opgenomen tijdens het programma Gulliver over het boek van de week. De dag nadien verschijnt de boek (en lezer) van de week ook in de Metro met artikel en foto. Voorts kunnen op de site [iedereenleest.be](http://www.iedereenleest.be) ook commentaren en recensies worden gepost. Op die manier worden de boeken telkens in een bredere content geplaatst. **Gebruikers** kunnen zelf boeken aan de site toevoegen, waardoor het een echt platform voor en door lezers wordt. Iedereen Leest doorbreekt hiermee het monopolie van culturele instellingen op het verspreiden van culturele content. De 'gewone' gebruiker kan dit met de komst van de webstek nu ook.

2.2.10. Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid

Dit instituut, www.beeldengeluid.be, beheert een groot deel van het Nederlandse audiovisuele erfgoed en stelt het ter beschikking van universiteiten, professionals, onderwijs en particulieren. Op de website van het NIBG kan een deel van het archief door iedereen met interesse worden geconsulteerd. De toegang tot de meer dan 700.000 uur radio, televisie, film en muziek is voor elke bezoeker toegankelijk. De instelling wenst de ontsluiting van de content laagdrempelig te houden en het archief open te stellen voor zoveel mogelijk mensen (NIBG, 2007a).

QuickTime™ and a
TIFF (uncompressed) decompressor
are needed to see this picture.

Het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid heeft zich reeds ontwikkeld tot een expertisecentrum wat betreft het archiveren van audiovisueel materiaal. Zowel wat betreft behoud, beheer en ontsluiting van bewegend beeld- en geluidmateriaal heeft de instelling in de loop der jaren een belangrijke hoeveelheid kennis vergaard. Via een online kennisbank poogt het al deze vergaarde materialen en kennis bovendien ook te ontsluiten en te delen. Daarbij komen zowel de processen van collectievorming, conservering, opslag, management, ontsluiting, beschikbaarstelling, presentatie en de problematiek van het auteursrecht aan bod. Met deze kennisbank richt Beeld en Geluid zich op iedereen met interesse in het vakgebied van de audiovisuele archivering en de vakspecialisten, maar ook studenten en geïnteresseerde leken kunnen hier terecht (NIBG, 2007b).

NIBG is relevant voor het onderzoek 'Breedband en Cultuur' en dat vooral op twee domeinen, nl. archiveren en distributie op instrumenteel niveau. De case NIBG geeft enerzijds duidelijk aan dat het digitaliseren van audiovisuele content op grote schaal mogelijk is. Anderzijds is het ook het levende bewijs dat die grote hoeveelheid content ook via het Internet kan worden verspreid. De offline functie van een archief wordt daardoor in de online wereld verder gezet. Wat voorheen slechts ter plaatse, op analoge wijze te consulteren viel, is nu toegankelijk via een breedbandverbinding met het Internet. Met de digitalisering en ontsluiting van al het beschikbare materiaal via het Internet zet het NIBG zijn taak die reeds bestond in de analoge wereld verder in het digitale tijdperk.

2.2.11. Birth of TV

Het "BIRTH of TV-archief", <http://www.birth-of-tv.org/>, is een van de grootste verwezenlijkingen van het BIRTH-project dat werd gelanceerd als pilot in het MEDIA-Plus programma van de Europese Gemeenschap. Het doel van BIRTH is het aanbieden van een aantrekkelijke toegang tot de eerste jaren van de televisiegeschiedenis op een unieke, nooit eerder vertoonde manier (Birth, 2007).

BIRTH (Building an Interactive Research and delivery network for Television Heritage) bestaat uit een multimediale verzameling van archiefmateriaal van meer dan 50 jaar televisie. BIRTH is gecreëerd voor televisieprofessionals, de wetenschapsgemeenschap, maar ook voor een breed publiek. Een grote hoeveelheid audiovisuele content, tekst, foto's en programmagidsen werden verzameld en samengebracht vanuit verschillende Europese omroeparchieven, nl. dat van de BBC, ORF, NIBG, RTBF en SWR. Het bevat meer dan 630 programma-items, 370 beelden, 110 televisiegidsen en meer dan 80 artikels. Het archief is volledig doorzoekbaar en in meerdere talen te raadplegen. Door de database ook taalgevoelig te maken kan immers in één taal doorheen de gehele collectie worden gezocht (Birth, 2007).

BIRTH is relevant voor het onderzoek 'Breedband en Cultuur' en dat vooral op twee domeinen, nl. archiveren en distributie op innovatief niveau. Door een unieke samenwerking omtrent standaarden en metadata zijn delen van de archieven van Europese omroepen samengebracht binnen eenzelfde interface. Deze coöperatie tussen instellingen was voor de komst van digitale snelwegen onmogelijk. Vandaag worden evenwel de muren van de fysieke instellingen virtueel gesloopt en kunnen bezoekers van de site in de archieven van de verschillende omroep duiken. Meer dan voorheen hebben mensen op gemakkelijke wijze toegang tot content die ze voor de komst van internet en snelle verbindingen niet of zeer moeilijk konden bereiken. BIRTH is een samenwerking die een inzicht geeft in de verre gaande mogelijkheden die de digitalisering en vooral de komst van snelle verbindingen (voor streaming van hoge kwaliteit beeld en geluid) kunnen betekenen. Ook deze case is wederom een goede illustratie die het referentiekader omtrent de mogelijkheden van breedband kan vorm geven en voeden. Vooral de opportuniteiten inzake het grensoverschrijdend potentieel en het interessante aanbod van (breedbandopslopende) content wordt hier in de verf gezet.

2.2.12. Rijksmuseum

QuickTime™ and a
TIFF (ongecomprimeerd) decompressor
are needed to see this picture.

Het Rijksmuseum, www.rijksmuseum.nl, is een museum dat poogt een representatief overzicht van de Nederlandse kunst en geschiedenis en belangrijke aspecten van Europese en Aziatische kunst te tonen

aan het nationale en internationale publiek. Dit impliceert dat het Rijksmuseum voorwerpen van kunst en geschiedenis bewaart, beheert, conserveert, restaureert, onderzoekt en bewerkt, verzamelt, presenteert en toegankelijk maakt en tentoonstellingen organiseert (Rijksmuseum, 2007).

Op de website van het Rijksmuseum wordt veelvuldig van nieuwe technologieën gebruik gemaakt. Verschillende media als audio, video en tekst brengen het archief tot leven en geven een multimediaal overzicht van de huidige, voorbije en komende tentoonstellingen. Hoewel slechts een beperkt deel van de collectie reeds gedigitaliseerd is, ziet het museum de opportuniteiten van een brede contextualisering aan de hand van podcasts en video. De site laat tevens ook toe zelf webexposities te maken, wat de leanforward houding van de gebruikers enkel kan verhogen. Kortom, de website wordt sterk verrijkt met een uitermate gestructureerd en overzichtelijk multimediaal aanbod, wat de totaalbeleving enkel vergroot.

Rijksmuseum.nl is relevant voor het onderzoek 'Breedband en Cultuur' en dat vooral op twee domeinen, nl. presentatie en archivering op instrumenteel niveau. Ter verrijking van de presentatie van het cultureel erfgoed, heeft het Rijksmuseum een groot aanbod aan aanvullend materiaal gedigitaliseerd. Het museum poogt content op verschillende manieren aan het publiek te presenteren, waarmee het zijn basisopdracht in de reële wereld ook verder doortrekt in het virtuele. Ook m.b.t. de rol van archief gaat de instelling langzaam maar zeker zijn rol in de digitale wereld opnemen. Nu reeds doet het pogingen om zoveel mogelijk content in bits en bytes te vertalen.

2.2.13. Eventful

Eventful, www.eventful.com, is een online-service die gebruikers toelaat events over de hele wereld aan te duiden of op te zoeken. Via de site kunnen gebruikers immers events vinden die aansluiten bij de persoonlijke interesse, dichtbij huis of veraf. Ze kunnen er ook events posten en promoten waardoor de gebruikers zelf ook de samenstellers van de agenda's worden. Daarnaast bestaat er op deze site ook de mogelijkheid tot een persoonlijk domein waardoor bezoekers ontdekkingen (events) met elkaar en met anderen kunnen delen. Bovendien laat de site ook toe dat gebruikers via polls de organisatie van events kunnen stimuleren. Door het voeren van bottom-up campagnes kan gevraagd worden om gewenste activiteiten te laten plaatsvinden (Eventful, 2007).

Eventful laat zijn community van gebruikers dus toe events over heel de wereld te promoten, creëren, delen en ontdekken. Voorts maakt het onderliggende technologisch platform van Eventful 'sharing, feeds en event data syndication' naar andere websites, blogs, kalenders en partners, mogelijk. Dit wil zeggen dat de agenda van Eventful ook binnen de interface van andere websites kan worden bekeken. Het platform waarop Eventful wordt gebaseerd is bovendien ook beschikbaar voor andere ontwikkelaars, waardoor gedeeltelijk een soort open source ontstaat.

Eventful is relevant voor het onderzoek 'Breedband en Cultuur' en dat vooral op één domein, nl. communicatie met institutionele implicaties. Eventful is bij de weinige websites die zich wat betreft culturele informatie en agenda beroepen op gebruikers. Binnenlandse voorbeeld of gelijkaardige websites in de buurlanden zijn niet te vinden. Eventful is daarom quasi uniek in zijn soort. Particulieren kunnen hier zelf de culturele agenda aanvullen zonder er door de makers of redactie van de webstek wordt tussengekomen. Hiermee doorbreekt Eventful de bestaande Top-Down communicatie die voorheen omtrent culturele activiteiten bestond. Vandaag laat internet immers toe dat dergelijke activiteiten ook Bottom-up vorm kunnen krijgen.

2.2.14. Erf-goed.be

QuickTime™ and a
TIFF (uncompressed) decompressor
are needed to see this picture.

Het doel van deze 'eenvoudige' website (www.erf-goed.be) is het waardevol erfgoed in Vlaanderen te documenteren, in kaart te brengen en te ontsluiten via het internet. Zo hopen de initiatiefnemer het Vlaamse erfgoed bekender te maken bij een breed publiek en onrechtstreeks ook het maatschappelijke draagvlak ervoor te vergroten. De website maakt gebruik van de mogelijkheden van Flickr, een populaire service om foto's on-line te zetten en te delen met andere internetgebruikers. Gebruikers kunnen dus zelf foto's nemen en deze doorsturen naar de webmaster van Erf-goed zodat deze online kunnen verschijnen. ArcheoNet heeft een eigen Flickr-account gecreëerd om verschillende foto's van het Vlaamse erfgoed te verzamelen. Bijzonder aan het invoegen van de Flickr-applicatie is de mogelijkheid om aan de verschillende foto data toe te voegen. Dit benoemen of 'taggen' van foto's zorgt ervoor dat de foto's snel worden teruggevonden wanneer men via de zoekrobot een toegekende tag invult. Ook geografische coördinaten kunnen op deze manier aan een foto toegekend worden. Deze coördinaten maken het mogelijk alle foto's precies te situeren op een kaart. Voor de uiteindelijke weergave op de kaart van Vlaanderen maakt Erf-goed.be gebruik van het speciaal daarvoor ontwikkelde programma Flickrmap (Erf-goed, 2007).

Erf-Goed.be is relevant voor het onderzoek 'Breedband en Cultuur' en dat vooral op twee domeinen, nl. distributie, archivering en creatie met institutionele implicaties. Liefhebbers kunnen op de webstek www.erf-goed.be zelf foto's omtrent Vlaamse cultureel erfgoed uploaden. Dit wil zeggen dat niet een instelling, maar individuen instaan voor de creatie en onrechtstreeks ook de verspreiding van fotomateriaal. Hoewel er steeds een redactionele selectie aan te pas komt, blijft het toch een website gebaseerd op input van particulieren. In Vlaanderen is een dergelijk initiatief quasi uniek. Het illustreert duidelijk dat met de komst van het internet de traditionele scheidslijnen en monopolies op het verspreiden van culturele content overschreden en doorbroken zijn.

2.2.15. de Singel (www.desingel.be)

deSingel (deSingel, 2007) is : *“hét kunstencentrum in Vlaanderen, een uitgelezen plek waar theater, dans, muziek en architectuur gepresenteerd en gecreëerd worden. Voor kunstenaars en publiek biedt deSingel een plateau waar internationale topkwaliteit verwacht wordt. Niet alleen van gevestigde waarden, maar vooral ook van jonge durvers op zoek naar artistieke kwaliteit. deSingel kiest expliciet voor artiesten met visie die hun werk vanuit nieuwe invalshoeken benaderen.”*

Om haar uitgebreide taak ook in de digitale wereld op te nemen, bouwde deSingel een website die een rijke aanvulling op en verlenging van de fysieke organisatie inhoudt. Via die website heeft de bezoeker immers toegang tot een digitale databank waarin informatie omtrent actuele en voorbije voorstellingen wordt opgeslagen. Verder vind je er nog alles over personen, gezelschappen en organisaties, maar ook foto's, audio, video, programmaboekjes, persrecensies, plannen, promotiemateriaal en nog veel meer. De digitale databank laat u ook toe om te zoeken naar specifieke tekstfragmenten in de site (deSingel, 2007b). De combinatie van verschillende media maakt het online-aanbod meteen zeer aantrekkelijk en geeft het een echte meerwaarde. De contextualisering aan de hand van nieuwe toepassingen doet het beeld van statische website heel even verdwijnen.

De website van kunstencentrum **deSingel** was aanvankelijk voornamelijk gericht op ticketverkoop en programmering, maar sinds kort werd de functie van de site echt veranderd. Veel aandacht gaat immers ook uit naar het presenteren van de programmering van het seizoen, onderverdeeld per kunstvorm. Daarnaast werkt de organisatie actief aan opvulling van het digitale archief en dat zowel wat betreft de huidige als voorbije evenementen. Dit archief wordt tevens onmiddellijk voorzien van metadata zodat alles wat in de database aanwezig is, aan de hand van indexen kan worden opgezocht (deSingel, 2004).

deSingel is relevant voor het onderzoek 'Breedband en Cultuur' en dat vooral op twee domeinen, nl. presentatie en communicatie op instrumenteel niveau. deSingel heeft op korte tijd ingezien dat de keuze voor breedbandopslopende content als video en audio een belangrijke meerwaarde voor de instelling kunnen betekenen. Enerzijds laten nieuwe technologieën toe om de agenda van het cultuurhuis op een aantrekkelijke manier voor te stellen. Anderzijds bevorderen zij ook een meer verregaande contextualisering en presentatie van het gearchiveerde materiaal, wat de content voor de gebruiker veel interessanter maakt.

2.2.16. Het Geheugen van Nederland (Koninklijke Bibliotheek)

Het Geheugen van Nederland, www.geheugenvannederland.nl, is een project van de Koninklijke Bibliotheek voor de digitalisering van bronnen van cultureel erfgoed. Het is een grote digitale verzameling van illustraties, foto's, teksten, films en muziekfragmenten, omtrent uiteenlopende maar aan elkaar grenzende onderwerpen, afkomstig van tal van Nederlandse culturele instellingen. Het Geheugen van Nederland is ook beschikbaar als infrastructuur voor presentatie van gedigitaliseerde collecties via haar website en voor duurzame opslag van master (TIFF) images (GVN, 2007).

De website van Het Geheugen van Nederland biedt toegang tot materiaal dat een zeer breed domein behelst. De instelling wil met zijn webplatform het samengebracht materiaal voor zoveel mogelijk mensen beschikbaar stellen en hen toegang geven tot Nederlands cultureel erfgoed dat voorheen niet of nauwelijks te bezichtigen was. Doordat de collecties integraal doorzoekbaar zijn, kan de gebruiker immers objecten en teksten bij elkaar krijgen die op heel verschillende plekken bewaard worden. Bovendien blijft de conditie van het materiaal beter, omdat het aan minder gebruikers in handen gegeven hoeft te worden (GVN, 2007).

Het GVN kan in het kader van 'breedband en cultuur' op twee domeinen als toonaangevend worden beschouwd, nl. presenteren en archiveren op innovatief niveau. De samenwerking tussen de 47 instellingen vormt de basis voor het project en kan in de context van dit onderzoek als innovatief worden beschouwd. Het gemeenschappelijk gebruik van datatransport over het internet maakt immers dat content die op uiteenlopende plaatsen fysiek wordt opgeslagen, toch via een interface te bereiken valt. Dit maakt dat content uit de ene instelling kan worden gelinkt met content die zich fysiek op een andere locatie bevindt. De collecties van meerdere instellingen kunnen elkaar dus verrijken en aanvullen, wat door dit initiatief ook echt wordt mogelijk gemaakt.

Dit heeft natuurlijk tot gevolg dat de verschillende cultuurhuizen een samenwerking omtrent het benoemen van collecties moeten opzetten opdat content met elkaar kan worden verbonden. In het project worden de metagegevens daarom centraal opgeslagen, waarbij de deelnemende instellingen metadata uit hun eigen databases leveren. Medewerkers van het projectbureau converteren deze metadata dan naar het datamodel van het Geheugen van Nederland. Hierbij zou Bij deze conversie gaat volgens de instelling geen informatie verloren, maar wordt de informatie slechts anders gepresenteerd.

2.2.17. 3voor12 (VPRO)

3VOOR12, www.3voor12.vpro.nl, is sinds 1998 de website voor popmuziek van de Nederlandse omroep VPRO. Het is een journalistiek multimedia-magazine op internet met radio-, televisie- en tijdschrift-elementen, dat de dagelijkse nieuwsstroom volgt en zorgt voor verdieping en activiteiten op festivals (Gersen, 2006).

QuickTime™ and a
TIFF (uncompressed) decompressor
are needed to see this picture.

3voor12 is vandaag een bergip in Nederland. Het is de plaats voor de liefhebber van alternatieve muziek en de bijhorende nieuwste nieuwsfeiten. Op de homepage krijgen bezoekers meteen een indruk van wat de site aan multimediale diensten en informatie zal verschaffen. De diensten staan immers gerangschikt en worden voorzien van een foto. Daarna kan de bezoekers beginnen grasduinen in de grote hoeveelheid digitale content. Hieronder verstaan we onder andere journalistieke artikelen, recensies, speciaal gemaakte radioprogramma's, videoclip, concerten, een agenda en web TV. Elk medium is met andere vertegenwoordigd, ieder met zijn eigen subpagina en tabblad. Daardoor is de site, ondanks de vele informatie toch erg overzichtelijk gebleven, wat de aantrekkelijkheid enkel vergroot. Verder is er ook nog een zoekfunctie, waardoor je gericht kan zoeken op artiest of nieuwsfeit. Wanneer je bijvoorbeeld informatie over een bepaalde artiest zoekt, zullen alle artikelen over de artiest in gedoseerde vorm op het beeldscherm verschijnen. Deze verwijzen op hun beurt weer door naar de subpagina van de artiest, waar audio, video, interviews, concerten en recensies te vinden zijn. 3voor12 biedt op deze manier hapklare brokken op maat van elke bezoeker (Gersen, 2006).

Naast de database met audio en video, de geschreven artikelen en webradio en webtelevisie, biedt 3voor12 nog mogelijkheden om alternatieve muziek te volgen. Zo hebben bezoekers de opportuniteit om een aantal geselecteerde albums te beluisteren via de luisterpaal. Aan deze paal kunnen luisteraars nieuwe albums gedurende twee weken beluisteren. Ook kan er via een forum gediscussieerd worden over 3voor12-onderwerpen en bestaat er een nieuwsbrief met alle headlines. Tevens maakt de website van de instelling gebruik van een rss-feed, om het laatste nieuws makkelijk in beeld en bij de bezoeker te krijgen (Gersen, 2006).

3voor12 is relevant voor het onderzoek 'Breedband en Cultuur' en dat op verschillende domeinen, zoals archivering en distributie op instrumenteel niveau. De website 3voor12.nl huisvest een massa aan data zowel onder vorm van video, tekst, audio als foto. Hierdoor ontstaan er nieuwe vormen van reflectie en uitwisseling. De combinatie van verschillende media werpt immers een ander licht op de content die 3voor12 aanbiedt. Tekst wordt bijvoorbeeld niet als een afzonderlijk communicatiemiddel gezien, maar eerder beschouwd als een integraal onderdeel van een ruimer palet aan mogelijkheden.

Daarnaast is 3voor12 ook in het domein van archivering met institutionele implicaties relevant. Gebruikers van de site kunnen het archief van de instelling immers mee vorm geven. Door hen te laten 'taggen' ontstaat

in het archief een classificatie waardoor iedereen de gewenste content gemakkelijk terugvindt. Het archiveren gebeurt dus niet enkel meer aan de hand van taxonomieën, opgesteld door de instelling, maar krijgt ook vorm door de participatie van particulieren.

Tot slot laat de webstek van de VPRO ook zien dat presentatie op innovatief niveau vandaag reeds tot de mogelijkheden behoort. 3voor12 poogt bijvoorbeeld omtrent alternatieve muziek een totaalbeleving te creëren via het gebruik van uiteenlopende media. Content wordt steeds uitgebreid gecontextualiseerd, zodat de gebruiker aan een eerder rijke ervaring wordt onderworpen. De combinatie van zoveel verschillende mogelijkheden en applicaties is in de nieuwe wereld van het internet quasi onbestaande. Het is dan ook logisch dat een dergelijk project in deze longlist van state of the art cases wordt opgenomen, zodat u, de lezer, de mogelijkheden van breedband en breedbandtoepassingen leert kennen.

3. Bronnen

Bauwens, J. & Nulens, G. (2004) *ICT in het culturele veld: de virtualiteit van het virtuele*. Working Paper Steunpunt Re-Creatief Vlaanderen.

BIRTH. (2007). *Project Description*. Website <http://www.birth-of-tv.org/birth/pages/static/ProjectBirth.jsp> geconsulteerd op 8/2/2007

Boon, B. (2006). *Caught in the net. De openbare omroep in de netwerksamenleving*. Working paper. Forthcoming op www.re-creatiefvlaanderen.be 27

CultuurNet. (2007a). *Opdrachten*. Website <http://www.cultuurnet.be/front/webpagina.jsp?id=865> geconsulteerd op 24/2/2007

CultuurNet. (2007b) *Jaarverslag*. Website <http://www.cultuurnet.be/front/downloadDocument.jsp?id=143799> geconsulteerd op 24/2/2007

De Balie. (2007). *The Living Archive*. Website www.debalie.nl/dossierartikel.jsp geconsulteerd op 3/2/2007

De Waag. (2007). *Alles wat u wilt weten over de organisatie*. Website <http://www.waag.org/pagina/waagsociety> geconsulteerd op 21/02/2007

De Waag. (2007b). *ParQ Het park om media te delen*. Website <http://www.waag.org/project/parq> geconsulteerd op 21/02/2007

De Waag. (2007c). *Onderzoek naar en experiment met kunst en cultuur in genetwerkte omgevingen*. Website <http://www.waag.org/project/imap> geconsulteerd op 21/02/2007

deSingel. (2004). *Archivering van de werking*. Website http://www.mediadesk-vlaanderen.be/ic_downloads/verslagwebkamer1_archiveren.pdf geconsulteerd op 8/2/2007

deSingel. (2007a). *Missie van deSingel*. Website http://www.desingel.be/about_introduction.orb geconsulteerd op 9/2007.

deSingel. (2007b). *Wat wil u zoeken?* Website <http://www.desingel.be/Search.orb> geconsulteerd op 9/2/2007

De Wit, D. & Esmans, D. (2006). *E-cultuur. Bouwstenen voor praktijk en beleid*. Leuven: Acco, 247.

Erfgoed. (2007). Waarom Erf-goed.be? Website www.erf-goed.be geconsulteerd op 8/02/2007.

Eventful. (2007). *About Eventful*. Website <http://eventful.com/about> geconsulteerd op 8/2/2007

Fouconnier, S. (2004). *V2_Archief*. Website

http://www.digitaalplatform.be/php/cat_items3.php?cur_id=463&cur_cat=133&main_cat=113

geconsulteerd op 1/2/2007

Gersen, P. (2006). *3voor12: Toonaangevend voor de popjournalistiek*. Website

<http://www.journalism.fcj.hvu.nl/index.php?id=5471> geconsulteerd op 9/2/2007

GVN, Het Geheugen van Nederland. (2007). Website

www.geheugenvannederland.nl/gvnnl/faq_over/index.html. geconsulteerd op 8/2/2007

Iedereen Leest. (2007). *Iedereen Leest*. Website <http://www.stichtinglezen.be/content.aspx?l=004.005.001>

geconsulteerd op 6/02/2007

Montevideo. (2007). *Nederlands Instituut voor Mediakunst, Montevideo/Time Based Arts*. Website

www.montevideo.nl geconsulteerd op 21/1/2007

NIBG. (2007a). *Missie*. Website

http://www.beeldengeluid.nl/template_subnav.jsp?navname=organisatie&category=organisatie

geconsulteerd op 6 februari 2007

NIBG. (2007b). *Expertise*. Website geconsulteerd op 6/2/2007

http://www.beeldengeluid.nl/template_subnav.jsp?navname=expertise&category=expertise

Nulens et al. (2006). *What's in a site? Een analyse van websites van culturele instellingen in Vlaanderen*. Niet gepubliceerd studie aan de Vrije Universiteit Brussel. Forthcoming op www.re-creatievlaanderen.be

Nulens, G. (2007). *Experteninterviews VACF*. In: K. Michiels & P. Mechant (eds.) *Het virtuele kunstencentrum van de toekomst*. Lulu.com: 67-102.

Pokumon (2007). *Podiumkunsten Multimediaal Ontsloten (IBBT GBO-project)*.

<https://projects.ibbt.be/pokumon/>

Raad voor Cultuur (2003). *eCultuur: van i naar e. Advies over de digitalisering van cultuur en de implicaties voor cultuurbeleid*. Gedownload op 14 augustus 2006 <http://www.minocw.nl/documenten/cultuurict-doc-2003-eculttuuradvies.pdf>

Rijksmuseum. (2007). Organisatie. Website <http://www.rijksmuseum.nl/organisatie/doelstelling?lang=nl> geconsulteerd op 19/2/2007

SurfNet. (2007). *Over SurfNet*. <http://www.surfnet.nl/info/organisatie/home.jsp> geconsulteerd op 9/2/2007

V2_. (2007). *About*. Website www.V2.nl geconsulteerd op 1/2/2007

Vlaamse Kunstcollectie. (2007). *Wie zijn wij?*. Website www.vlaamsekunstcollectie.be geconsulteerd op 19/2/2007

Interviews:

De Balie: Interview op 7/2/2007

Respondent: Fons Hof (Systeembeheerder) & Eric Kluitenberg (Mediatheoreticus)

De Balie
Kleine-Gartmanplantsoen 10
1017 RR Amsterdam
balie@balie.nl
Tel: 020 55 35 151
fax: 020 55 35 155
www.debalie.nl

De Waag: Interview op 6/2/2007

Respondent: Paul Keller

Waag society
nieuwmarkt 4
NL - 1012 CR amsterdam
paul@waag.org
Tel: +31 20 557 9898
Fax: +31 20 557 9880

Rijksmuseum: Interview op 7/2/2007

Respondent: Rob Hendriks (ICT manager)

Rijksmuseum
Hobbemastraat 20,
1071 ZC Amsterdam
T +31 (0)20 67 47 340
r.hendriks@rijksmuseum.nl

VRT (16plus): Interview op 8/2/2007

Respondent: Stef Wouters (Programmamanager)

VRT
Reyerslaan
1043 Brussel
Stef.wouters@vrt.be

Montevideo: Interview op 7/2/2007

Respondent: Wiel Seuskens (Medewerker Artlab)

Montevideo
Keizersgracht 264
1016 EV Amsterdam
Tel: 020 6237101
Fax: 020 6244423
E-mail info@montevideo.nl